

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 5, 2020 | 28.05.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.5.99](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.99)

УДК 330.1:65

В. О. Дмитрук,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: 0000-0002-2974-8114*

Ю. В. Максимець,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: 0000-0001-9693-4147*

СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ “КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА” ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ЦЬЙ СФЕРІ

V. Dmytruk

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor Department of Economics,
Lviv Ivan Franko National University*

Y. Maksymets

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor Department of Economics,
Lviv Ivan Franko National University*

THE ESSENCE OF THE CATEGORY "ENTERPRISE CAPITAL" ACCORDING TO MODERN RESEARCH IN THIS AREA

У статті обґрунтовано розширення змісту категорії “капітал підприємства” у відповідності з новими його формами. Проведено комплексний аналіз підходів до визначення категорії «капітал підприємства», визначено основні підходи до його трактування, виділено його сутнісні характеристики, дано оцінку його змісту в світлі сучасних досліджень в цій сфері. Визначено найактуальніші визначення категорії “інтелектуальний капітал”. Виділено та проаналізовано підходи до складу інтелектуальних ресурсів як основної сутнісної ознаки “інтелектуального капіталу”. Виділено основні напрями досліджень соціального капіталу. Визначено сутнісні ознаки поняття “соціальний капітал”. Запропоновано розширити визначення “капіталу підприємства” на основі погляду на “інтелектуальний капітал” як інтелектуальний ресурс підприємства. На основі виділених сутнісних ознак інтелектуального ресурсу підприємства запропоновано розуміти його як результат взаємодії інтелектуальних продуктів, в т.ч. інтелектуальної власності, людських, організаційних, споживчих ресурсів, ресурсу соціальних відносин і зв'язків на основі довіри і компетентності.

The article substantiates the extension of the content of the category “capital enterprise” in accordance with his new forms. Conducted a comprehensive analysis of approaches to definition of the category “capital enterprise”, identified the main approaches to its interpretation, highlighted by its essential characteristics, and the estimation of its contents in the light of modern research in this field. The definition of the category “capital enterprise” includes only items such as tangible

assets, intangible assets and money, which reflects a very narrow approach to the interpretation of this concept. Proved that the study of the new forms of capital that play a decisive role in formation of competitive advantages of enterprises is the basis to extend the definition of the category "capital enterprise" and fill it with new content. The most current definition of the category "intellectual capital". Identified and analyzed approaches to the composition of the intellectual resources as the main essential signs of "intellectual capital". The main areas of social capital research. Defined the essential characteristics of the concept of "social capital". It proposed to expand the definition of "enterprise capital" - based perspective on intellectual capital as an intellectual resource of an enterprise. On the basis of the specified essential characteristics of the intellectual resource of the enterprise proposed to understand it as a result of the interaction of intellectual products, including intellectual property, human, organizational, resource consumer, resource, social relationships and relationships based on trust and competence. In the new definition of "the capital of the company" proposed to focus on new forms of capital as accumulated values and to put these forms in the first place, because they now occupy a large share in the structure of capital of enterprises in the modern economic system. Determined that the capital of the company is integrated supply values in the form of intellectual resources (as a result of the interaction of intellectual products, including intellectual property, human, organizational, resource consumer, resource, social relationships and relationships based on trust and competence) and financial and material resources (assets) that are involved in the economic process and are able to generate income.

Ключові слова: *капітал; капітал підприємства; людський капітал; інтелектуальний капітал; соціальний капітал; інтелектуальні ресурси.*

Key words: *capital; enterprise capital; human capital; intellectual capital; social capital; intellectual resources.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сьогодні, коли все більшого значення в економічному розвитку суспільства набуває людина з її інтелектом, а відповідно - людина стає головним елементом економічного аналізу розвитку суспільства, поняття капіталу стало застосовуватись у поєднанні із термінами «людина», «інтелект». На даний час зміст поняття «капітал підприємства», що подається у фаховій літературі, не відповідає пануючій парадигмі економічного аналізу розвитку як суспільства в цілому, так і окремих господарюючих суб'єктів зокрема.

Використання на практиці розповсюдженого вузького трактування капіталу обмежує його конкурентоспроможність, не дозволяє на повну потужність використати людський та інтелектуальний потенціали. Особливо ці питання стають актуальними в умовах глобалізації та інтелектуалізації економіки, де такий обмежений підхід до трактування капіталу підприємства уже давно не актуальний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Трактування економічної категорії «капітал підприємства» на сьогодні переважно здійснюється з позицій фінансового менеджменту, такими дослідниками як І. Бланк, А.Поддєрьогін, Т.Черемісова, Г.Крамаренко, Р.Квасницька, Л.Катан та ін. Незважаючи на розширення сфер застосування терміну «капітал», його продовжують трактувати дуже вузько, включаючи туди лише матеріальний та грошовий елементи, а також деякі нематеріальні активи.

Проте уже тривалий час існують дослідження, що дозволяють трактувати його ширше, включаючи туди людину з її інтелектуальними здібностями та ще ряд складових нематеріального характеру. Так, здійснено багато розробок щодо різних видів інтелектуального капіталу такими вченими як Е. Брукінг, М. Мелоуном, Б. Леонтєвим, О. Бутнік-Сіверським, П. Бурдьє, Ф. Фукуяма, Дж. Колман. Ці дослідження були опрацьовані та продовжені українськими вченими, що є основою для наповнення категорії «капітал підприємства» новим змістом і виходу за рамки фінансового менеджменту.

На сьогодні дослідження здійснюються відокремлено по кожному виду капіталу. Відсутні роботи, які б узагальнювали б усі ці напрацювання щодо категорії капіталу підприємства в цілому.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основними цілями дослідження є: виділення основних сутнісних характеристик капіталу підприємства, які вказуються вченими сьогодні у визначеннях цієї економічної категорії; обґрунтування наповнення категорії «капітал підприємства» новим змістом.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналіз праць, що стосуються сутності «капіталу підприємства» показав, що, в основному, вченими ця категорія трактується з наступних позицій:

- капітал являє собою накопичений шляхом заощаджень запас економічних благ у формі грошових засобів і реальних капітальних товарів, що залучаються його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і фактор виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язано з факторами часу, ризику і ліквідності; [1]

- капітал – це загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, які інвестуються у формування його активів; [2]

- капітал – це сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності; [3]

- капітал – це фінансові ресурси підприємства, необхідні для організації його господарської діяльності і використовувани в господарському обороті для одержання доходів і прибутку; [4]

- капітал – це кошти, якими володіє підприємство для здійснення своєї діяльності з метою отримання прибутку; [5]

- капітал – це сукупність грошових, матеріальних та нематеріальних ресурсів підприємства, які створюються за допомогою різних джерел і використовуються ним для здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку; [6]

- капітал – це фінансові ресурси підприємства, втілені в майно (активи), яке використовується для розширеного відтворення з метою отримання доходу. [7]

Із вищевикладеного видно, що категорія «капітал підприємства» трактується як:

- різні ресурси (фінансові, матеріальні, нематеріальні), вкладені в активи підприємства для здійснення його господарської діяльності та отримання прибутку;

- накопичені цінності у формі основних засобів, нематеріальних активів, ринкових цінних паперів, товарно-матеріальних активів;

- накопичені цінності у формі грошей і реальних капітальних товарів, що задіяні в економічний процес для отримання прибутку.

Найбільш повним є перше визначення, яке трактує капітал і як накопичену цінність і як фактор виробництва і інвестиційний ресурс, проте це визначення є обмеженим з точки зору видів накопичених на підприємстві цінностей.

Щодо структури капіталу, то виходячи із визначень, то основними її складовими є матеріальні та нематеріальні активи, грошові засоби та ринкові цінні папери.

В деяких роботах вітчизняних дослідників спостерігаються спроби подивитися на категорію «капітал підприємства», зокрема на його складові елементи ширше.

Розглядаючи дану категорію, один автор [8,с.114] згадує про різні форми капіталу (економічний, культурний, людський, соціальний, адміністративний, політичний, символічний, фізичний), проте не пропонує це відобразити у визначенні. Інший автор [9,с.218] робить такі спроби, розширюючи класифікацію капіталу за рахунок виділення додаткових видів нематеріального капіталу. В цьому випадку нематеріальний капітал пропонується поділяти на природний і інноваційний. В свою чергу природний капітал поділяється на антропогенний, критичний та інший природний, а інноваційний – на інтелектуальний, міграційний, підприємницький, соціальний, інформаційний, людський, споживчий (клієнтський). Проте знову ж таки, не пропонується розширити визначення капіталу. До того ж це дослідження стосується категорії «капітал» в цілому, а не конкретно «капіталу підприємства».

Проте ці спроби є доволі незначними, зважаючи на масштабність досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних вчених в сфері опрацювань нових, актуальніших та перспективніших видів капіталу підприємства, які в структурі капіталів підприємств в розвинутих економічних системах стали домінуючими. Ці дослідження стосуються різних видів інтелектуального капіталу – людського, організаційного, клієнтського та соціального та ін. капіталів.

Для нашого дослідження актуальним буде аналіз сутнісного змісту і структури інтелектуального капіталу. Найновіші дослідження в цьому аспекті показали, що в основі визначень суті цієї категорії лежать три сутнісні ознаки: нематеріальні активи, знання та інформація, інтелектуальні ресурси, які змінювались в часі. Авторами визначено [10], що у ранніх роботах визначником сутності інтелектуального капіталу виступають або нематеріальні активи (К.-Е. Свейбі, Е. Брукінг, Т. Девенпорт, Л. Прусак, Б. Б. Леонтєв), або знання та інформація (Т. Стюарт, Л. Едвінсон, М. Мелоун, В. Л. Иноземцев, П. Саліван, В. Зинов, К. Сафарян, М. Армстронг). У цей період поняття інтелектуальних ресурсів як визначника інтелектуального капіталу, майже ніде не зустрічається у титульних визначеннях цієї категорії. Натомість у 2003–2012 рр. з авторських визначень інтелектуального капіталу фактично зникають ознаки “нематеріальні активи” і “знання та інформація”, а натомість широко використовується ознака “інтелектуальні ресурси” (Л. Г. Мельник, С. Н. Ільяшенко, В. А. Касьяненко, О. В. Кендюхов, А. М. Колот, В. Ю. Школа, В. О. Щербаченко, Й. С. Ситник). Подібна ситуація спостерігається і у роботах іноземних авторів цього періоду. Це пояснюється авторами дослідження [10] двома причинами: по-перше, виділення менеджменту знань як самостійного напрямку науки про управління, що призвело до відносного відокремлення його термінології; по-друге, поняття інтелектуальних ресурсів та інтелектуальних продуктів у сучасному розумінні містять результат комерціалізації інтелектуального капіталу і тому включають ознаки інтелектуальних активів та інтелектуальної власності.

Тож можна зробити висновок, що найактуальнішими визначеннями категорії “інтелектуальний капітал” є її визначення як інтелектуального ресурсу.

Основними визначеннями, які відображають зміст інтелектуального капіталу як інтелектуального ресурсу, є наступні:

- сукупність інтелектуальних ресурсів людей, підприємств і організацій (знання, уміння і творчі обдарування індивідів, їхній освітньо-кваліфікаційний рівень, об'єкти інтелектуальної власності, машинні інтелектуальні засоби, організаційні структури), які є результатом попередньої творчої діяльності людини і використовуються суб'єктами підприємництва для виконання поставлених цілей; [11,с.78]

- інтелектуальні здатності людей, у сукупності зі створеними ними матеріальними й нематеріальними засобами, які використовуються у процесі інтелектуальної праці ;[12]

- інтелектуальні ресурси підприємства, представлені людським і машинним інтелектом, а також інтелектуальними продуктами, виробленими самостійно чи залученими з інших джерел як засоби створення нової вартості; [13]

- організаційно-технічний, інноваційно-інформаційний ресурс, пов'язаний з функціонуванням установи загалом, більш того, це функціонування взагалі можливе тільки за його наявності; [14]

- комплекс взаємопов'язаних нематеріальних ресурсів та можливостей учасників виробничого процесу використовувати набуті знання та уміння для створення інноваційних продуктів, сприяючи розвитку національної економіки; [15]

- капітал у формі людського інтелекту, організаційної і споживацької компоненти організації, створеної у ній інтелектуальної власності, утвердженій емоційною та релятивною складовою, який піддається оцінюванню та надає конкурентні переваги організації; [16]

- результат інтелектуальної праці у формі інтелектуальних ресурсів та інтелектуальних продуктів, вартість яких здатна створювати додаткову вартість за рахунок комерціалізації людських, споживчих та структурних активів; [10]

- складова невідчутних активів підприємства, яка є результатом діяльності людського і/або машинного інтелекту, представлена інтелектуальними ресурсами та включає в себе інтелектуальні людські, структурні і ринкові ресурси підприємства, у тому числі нематеріальні активи, які формують конкурентні переваги підприємства; [17]

- інтелектуальний капітал – це сукупність активів інтелектуальної власності, а також ринкових і нематеріальних активів підприємства, здібностей й навичок працівників підприємства (інтелектуальні ресурси), що формуються як наслідок реалізації його інтелектуального потенціалу, в ході здійснення підприємством господарської діяльності та його функціонування як управлінської системи. [18]

Досліджуючи інтелектуальні ресурси як основну сутнісну ознаку “інтелектуального капіталу”, можна виділити такі підходи до їх складу :

- знання, уміння і творчі обдарування індивідів, їхній освітньо-кваліфікаційний рівень, об'єкти інтелектуальної власності, машинні інтелектуальні засоби, організаційні структури;

- інтелектуальні здатності людей, матеріальні й нематеріальні засоби;

- людський і машинний інтелект, інтелектуальні продукти;

- організаційно-технічний, інноваційно-інформаційний ресурс;

- нематеріальні ресурси, можливості учасників виробничого процесу використовувати набуті знання та уміння;

- людський інтелект, організаційна і споживацька компоненти організації, інтелектуальної власності, емоційна та релятивна складова;

- інтелектуальні продукти, людські, споживчі та структурні активи;

- інтелектуальні людські, структурні і ринкові ресурси підприємства, у тому числі нематеріальні активи.

Отже, у визначеннях суті категорії “інтелектуальний капітал” під “інтелектуальним ресурсом” найбільш часто розуміють такі складові як “людський інтелект”, “людські здібності”, “інтелектуальні продукти”, інтелектуальна власність”, “людські, споживчі, структурні (ринкові) та організаційні ресурси (активи)”, “емоційні та релятивні ресурси”. На основі цього можна стверджувати, що тут присутні складові усіх видів інтелектуального капіталу – людського, організаційного, ринкового (в т.ч. споживчого) та соціального.

На особливу увагу заслуговує найменш досліджений як складова інтелектуального капіталу – соціальний капітал. Дослідження, що стосуються категорії соціального капіталу з'явилися лише на початку 90-х минулого століття. На сьогодні соціальний капітал досліджується в наступних напрямках:

- сутність та зміст категорії «соціальний капітал»;

- переваги та ризики прояву соціального капіталу;

- функції соціального капіталу;

- місце соціального капіталу в структурі капіталу;

- особливості оцінки соціального капіталу.

Основними визначеннями, що характеризують сутність соціального капіталу є наступні [12; 13]:

- соціальний капітал – це нематеріальний актив , що створює організацію через систему соціальних відносин на внутрішньо-організаційному, міжорганізаційному та організаційно-інституціональному рівні та чинить системний вплив на результати її діяльності завдяки здатності мобілізувати ресурси чи знижувати витрати;

- соціальний капітал – сукупність мережі соціальних зв'язків, норми взаємності та довіри, навички колективних дій, соціальні цінності через призму, що відома під назвою «радіус довіри» ;

- соціальний капітал – капітал, що втілюється не в окремих суб'єктах та об'єктах, а в соціальних відносинах; являє собою довгострокову цінність, яка стає важливим фактором розвитку, підвищує вартість організації, для збереження і відновлення якої потрібні інвестиції ;

- соціальний капітал – соціальні зв'язки, норми, культурні, духовні цінності, соціальні відносини, які сприяють отриманню соціально-економічного ефекту і взаємодії всередині колективу або колективів підприємств, включає довіру, знання, навички, традиції, досвід, інформованість, освіту персоналу та ін.

Виходячи з вищевказаних визначень, основною сутнісною характеристикою соціального капіталу підприємства можна вважати “соціальні зв’язки, відносини, на основі довіри”.

Основними властивостями соціального капіталу є [20,с.251]:

- відсутність можливості юридичного оформлення прав власності;
- продуктивність і здатність до зростання;
- суспільна природа і можливість використання з різними цілями, конвертованість в інші форми капіталу;
- здатність не втрачати свою цінність при використанні, необхідність у постійній підтримці і чуттєва невловимість;
- здатність до швидкого руйнування і нездатність до відновлення.

Соціальний капітал володіє низкою характеристик, які роблять його схожим до інших видів капіталу, насамперед, на людський капітал. Проте, як вказують дослідники [19, с.38], головною відмінністю людського та соціального капіталу є те, що працівник підприємства не може володіти соціальним капіталом персонально, тобто останній може існувати лише в процесі розвитку взаємозв'язків з іншими співробітниками.

Досліджуючи місце соціального капіталу підприємства в загальній його структурі, вчені [20, с.252] розглядають його як «складову інтелектуального капіталу підприємства, яка включає соціальні зв'язки та відносини, визнані норми і цінності, що сприяють взаємодії усередині груп чи між ними та при застосуванні яких можливе отримання певного соціально-економічного ефекту».

Враховуючи усе вищевикладене, доцільним буде, на нашу думку, сформулювати наступне визначення капіталу підприємства. У цьому визначенні пропонується зацентувати увагу на нових формах капіталу як накопиченої цінності і поставити ці форми на перше місце, оскільки саме вони на сьогодні займають більшу частку у структурі капіталів підприємств в сучасній економічній системі. Отже, капітал підприємства – це інтегральний запас цінностей у формі інтелектуальних ресурсів (як результату взаємодії інтелектуальних продуктів, в т.ч. інтелектуальної власності, людських, організаційних, споживчих ресурсів, ресурсу соціальних відносин і зв'язків на основі довіри і компетентності), а також фінансових і матеріальних ресурсів (активів), що задіюються в економічному процесі і здатні приносити дохід.

Висновок з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі Отже, в результаті проведеного дослідження нами було доведено наступне:

- визначення категорії капітал підприємства включають в себе лише такі елементи як матеріальні активи, нематеріальні активи та гроші, що відображає дуже вузький підхід до трактування цього поняття;
- на сьогодні існують багато досліджень щодо нових форм капіталу, які відіграють визначальну роль у формуванні конкурентних переваг підприємства, і це є підґрунтям до того, щоб розширити визначення категорії «капітал підприємства» та наповнити його новим змістом;
- категорія капітал підприємства може трактуватися як інтегральний запас цінностей у формі інтелектуальних ресурсів (як результату взаємодії інтелектуальних продуктів, в т.ч. інтелектуальної власності, людських, організаційних, споживчих ресурсів, ресурсу соціальних відносин і зв'язків на основі довіри і компетентності), а також фінансових і матеріальних ресурсів (активів), що задіюються в економічному процесі і здатні приносити дохід.

Теоретичні розробки щодо нових форм капіталу будуть стрімко розвиватись і надалі, а тому напрям розвідок щодо змісту категорії «капітал підприємства» залишається актуальним у майбутньому.

Список використаної літератури.

1. Катан Л.І. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посібник / Л.І. Катан, Л.І. Бровко, Н.П. Дуброва, Н.В. Бондарчук. – Суми: «Довкілля», 2009. – 184 с.
2. Бланк И.А. Управление формированием капитала [Електронний ресурс] / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2002. - 512 с.
3. Клименко С.М. Управление конкурентоспособностью предприятия [Текст]: навч. посіб. [Електронний ресурс] / С.М. Клименко. – К: КНЕУ, 2008. – 520 с.
4. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент [Текст]: підруч. / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К.: ЦНЛ, 2006. – 520 с
5. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2008. – 536 с.
6. Югас Е.Ф. Економічна сутність та види капіталу підприємства/ Е.Ф. Югас, О.І. Олексик // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – 2014. - Випуск 2(43). – с.63-67.

7. Квасницька Р.С. Управління цільовою структурою капіталу підприємства/Автореф. дис на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук – Хмельницький, 2005. -19с.
8. Клименко С.О. Капітал як визначальний чинник ефективності діяльності підприємства/ С.О. Клименко // *Економіка и управление* – 2011. - №2 – с. 113-117.
9. Суярова О.О. Узагальнення існуючого досвіду класифікації капіталу./ О.О. Суярова // *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. – 2009 - №2 – с.211-219.
10. Прокопенко І.В. Сутність і структура інтелектуального капіталу підприємств / І.В. Прокопенко, А.О. Босак // *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2016.- №851. – с.82-93. – Режим доступу http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2016_851_13.
11. Ковтуненко К.В. Особливості формування інтелектуального капіталу підприємства/ К.В. Ковтуненко, Ю.В. Гутарева, Я.В. Шаповал // *Економіка: реалії часу* – 2012. - № 3-4 (4-5) - с.78-83.
12. Мельник Л. Г. Экономика информации и информационные системы предприятия: учеб. пособ. / Л. Г. Мельник, С. Н.Ильяшенко, В. А.Касьяненко. – Сумы: ИТД “Университетская книга”, 2004. – 400 с.
13. Кендюхов О. В. Організаційно-економічний механізм управління інтелектуальним капіталом підприємства: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.04 / О. В. Кендюхов; НАН України. Ін-т економіки пром. – Донецьк, 2007. – 31 с.
14. Колот А. М. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань / А. М. Колот // *Економічна теорія*. – 2007. – № 2. – С. 3–13.
15. Школа В. Ю. Економічне обґрунтування ролі інтелектуального капіталу у формуванні інноваційної економічної системи / В. Ю. Школа, В. О. Щербаченко // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2011. – № 3, Т. 1. – С. 72–78.
16. Ситник Й. С. Інтелектуалізація капіталу організації та його структурування / Й. С. Ситник // *Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана”*. – К.: КНЕУ, 2012. – Спец. вип.: у 2 ч. – Ч. 1: Стратегічні імперативи сучасного менеджменту / відп. за вип. С. М. Соболев. – С. 332–342.
17. Швиданенко Г. О. Інтелектуальні ресурси підприємства, які функціонують у зовнішньому середовищі / Г. О. Швиданенко, І. Ю. Гусева // *Проблеми економіки*. – 2012. – № 4. – С. 181–186.
18. Філіппова С.В., Інтелектуальний потенціал як головний чинник формування інтелектуального капіталу / С.В. Філіппова, К.В. Ковтуненко // *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. - №776.- с.81-86.
19. Баланда А.Л. Соціальний капітал підприємства: переваги та ризики прояву / А.Л. Баланда, В.І. Надрага // *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. – 2013. - №1 (21) - с.37-41.
20. Кізілова А.В. Сутність та функції соціального капіталу підприємств/ А.В. Кізілова // *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т екон. пром.* – Донецьк, 2012. -с.250-258.

References.

1. Katan, L.I. Brovko, L.I. Dubrova, N.P. and Bondarchuk, N.V. (2009), *Finansovyy menedzhment* [Financial management], «Dovkillia», Sumy, Ukraine, P. 184.
2. Blank ,I.A. (2002), *Upravlenie formirovaniem kapitala* [Management of capital formation], Nika- Centr, Jel'ga, Kyiv, Ukraine, P. 512.
3. Klymenko, S.M. (2008), *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidprijemstva* [Management of competitiveness of the enterprise], KNEU, Kyiv, Ukraine, P.520.
4. Kramarenko, H.O. and Chorna, O.Ye. (2006), *Finansovyy menedzhment* [Financial management], TsNL, Kyiv, Ukraine, P.520.
5. Poddierohin, A.M. *Finansovyy menedzhment* [Financial management], KNEU, Kyiv, Ukraine, P.536.
6. Yuhas, E.F. and Oleksyk, O.I. (2014), " Economic essence and types of enterprise capital", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia Ekonomika*, vol. 2(43), pp.63-67.
7. Kvasnytska, R.S. (2005), "Management of the target structure of the capital of the enterprise", Ph.D. Thesis, Khmelnytskyi, Ukraine, P.19.
8. Klymenko, S.O. (2011), "Capital as a determining factor in the effectiveness of the enterprise", *Jekonomika i upravlenie*, vol. 2, pp. 113-117.
9. Suiarova, O.O. (2009), "Generalization of the existing experience of capital classification", *Visnyk SumDU. Seriiia Ekonomika*, vol. 2, pp. 211-219.
10. Prokopenko, I.V. and Bosak, A.O. (2016), "The essence and structure of intellectual capital of enterprises", *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”*. Menedzhment ta pidprijemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku, vol. 851, pp. 82-93, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2016_851_13.
11. Kovtunencko, K.V. Hutareva, Yu.V. and Shapoval, Ya.V. (2012), "Features of formation of intellectual capital of the enterprise", *Ekonomika: realii chasu*, vol. 3-4 (4-5), pp.78-83.

12. Mel'nik, L. G. Il'jashenko, S. N. and Kas'janenko, V. A. (2004), *Jekonomika informacii i informacionnye sistemy predprijatija* [Economics of information and enterprise information systems], ITD "Universitetskaja kniga", Sumy, Ukraine, P. 400.
13. Kendiukhov, O. V. (2007), "Organizational and economic mechanism of intellectual capital management of the enterprise", Ph.D. Thesis, 08.00.04, NAN Ukraine, In-t ekonomiky prom-sti, Donetsk, Ukraine, P. 31.
14. Kolot, A. M. (2007), "Innovative work and intellectual capital in the system of factors of knowledge economy formation", *Ekonomichna teoriia*, vol. 2, pp. 3–13.
15. Shkola, V. Yu. and Shcherbachenko, V. O. (2011), "Economic justification of the role of intellectual capital in the formation of the innovative economic system", *Marketynh i menedzhment innovatsii*, issue 3, vol. 1, pp. 72–78.
16. Sytnyk, Y. S. (2012), "Intellectualization of the capital of the organization and its structuring", *Formuvannia rynkovoï ekonomiky: zb. nauk. pr.*, Special issue in 2 parts, Part 1 *Stratehichni imperatyvy suchasnoho menedzhmentu*, pp. 332–342.
17. Shvydanenko, H. O. and Husieva, I. Yu. (2012), "Intellectual resources of the enterprise, which function in the external environment", *Problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 181–186.
18. Filippova, S.V. and Kovtunenکو, K.V. (2013), "Intellectual potential as the main factor in the formation of intellectual capital", *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, vol. 776, pp.81-86.
19. Balanda, A.L. and Nadraha, V.I. (2013), "Social capital of the enterprise: advantages and risks of manifestation", *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, vol. 1 (21), pp.37-41.
20. Kizilova, A.V. (2012), "The essence and functions of social capital of enterprises", *Stratehiia i mekhanizmy rehuliuвання promyslovoho rozvytku: zb. nauk. prats*, pp. 250-258.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2020 р.